

SOSYAL DUVARLARI YIKALIM

DOĞRU SÖZLÜK

#dogrusozluk

Merhaba,

Neredeyse her gün gazete ve TV'lerde karşılaştığımız manşetler, haberler, diziler ve sinema filmleri bizi bu kitapçığı hazırlamaya yönlendirdi.

Türkiye'de devlet korumasında yetişen çocuk ve gençler, haberlerde ve filmlerde çoğunlukla; potansiyel suçlu, şiddet eğilimli veya cinsel istismar mağduru olarak yansıtılıyor; bağımsız birer özne olarak yer almak yerine haberin veya senaryonun nesnesi konumuna getiriliyorlar. Farkında olmadan bu tür etiketlemeler kullanan medya mensupları, toplumsal bir soruna değinmeye ya da çocuk ve insan haklarını gündeme getirmeye çalışırken, ister istemez toplumsal önyargılarımızı pekiştirmiş ve devlet korumasındaki bireyler ile toplum arasındaki mevcut sosyal duvarları daha da güçlendirmiş oluyorlar. Medyanın baskın dili, çoğu zaman bizim de gündelik hayatta kullandığımız sözcükleri oluşturuyor, söylemlerimizi etkiliyor.

Biz, Sabancı Vakfı Toplumsal Gelişme Hibe Programı tarafından 2013-2014 dönemi boyunca desteklenen Sosyal Duvarları Yıkılım projesinde görev alan ve uzun yıllardır sosyal hizmetler, çocuk, gençlik ve kadın hakları alanında hak temelli yaklaşımların toplumda yerleşmesi için kamu ve hukuk düzeyinde uğraş veren kuruluşlar olarak, siz medya çalışanlarının desteğini almak istiyoruz.

Devlet korumasındaki çocuk ve gençlere yönelik medyadaki hatalı söylemleri zaman içinde hep birlikte düzeltmek, ortak bir iletişim dili oluşturmak ve uzun vadede kolektif bilinçte etkili bir dönüşümü hayata geçirmek için Doğru Sözlük'ü sizlere tavsiye niteliğinde sunuyoruz.

Bu kitapçıktaki önerilerimizi dikkate alacağınızı, çalıştığınız kurumlar içerisinde bu kullanımların yaygınlaştırılacağını ve bundan sonra hayatımıza yön verecek haber ve filmlerdeki olumsuz söylemlerin ve hatalı kullanımların sayısını sizlerle birlikte azaltmayı umuyoruz.

Dönüşümün yalnızca bir parçası ve bir aracı olan Doğru Sözlük'ün kurumlar dahilinde geliştirilecek yazım politikalarına ve Türkiye'deki tüm medya çalışanlarına rehber olmasını diliyoruz.

**Sosyal Duvarları Yıkılım
Proje Ekibi**

~~KİMSESİZ ÇOCUK~~

**DEVLET
KORUMASINDAKİ
ÇOCUK**

#dogrusozluk

DEVLET KORUMASINDAKİ ÇOCUK

Devlet korumasındaki çocuklar kimsesiz değil, yalnızca ailenin ölümü, ekonomik yetersizliği, ihmal ve istismarı gibi çeşitli nedenlerle kendi ailesi yanında korunup bakılamayan 0-18 yaş arası çocuklardır. Devlet korumasında yetişen çocukların, kendi ailelerinin yanı sıra, kurum bakımı altındayken dostlarından oluşan kocaman bir aileleri vardır.

O zaman neden kendilerini değersiz hissetmelerine neden olacak “kimsesiz çocuk” yerine “devlet korumasındaki çocuk” kalıbını kullanmıyoruz?

~~EVLATLIK ALMA~~

**EVLAT
EDİNME**

#dogrusozluk

EVLAT EDİNME

Çocuklar meta değildir; alınıp satılmazlar!

O zaman neden “evlatlık alma” yerine “evlat edinme” sözcüğünü kullanmıyoruz?

~~YURT ÇOCUĞU~~

**YETİŞTİRME
YURDUNDA
YETİŞEN ÇOCUK**

#dogrusozluk

YETİŞTİRME YURDUNDA YETİŞEN ÇOCUK

“Yurt çocuğu” kalıbı, bugüne kadar basında çıkan haberlerden dizi filmlerdeki tipleremelere kadar hep olumsuz imge ve söylemlerle toplumsal hafızamıza kazındı. “yurt çocuğu”, ailelerin okulda ve sokakta kendi çocuklarından uzak tutmak istediği başıboş ve “etiketlenmiş çocuk” olarak zihinlerimizde yer etti. Bu yüzden de devlet korumasında yetişen çocukların maruz kaldıkları toplumsal dışlanmanın bir simgesi oldu.

Biz de “yurt çocuğu” olmanın olumsuz çağrışımlarıyla dolu karanlık mirasını geride bırakarak, bundan böyle “yetistirme yurdunda yetişen çocuk” kalıbını kullanıyor ve ötekileştirmeden uzak kavramlar ile çocukların dışlanmadığı bir geleceğe ışık tutmaya çalışıyoruz.

~~YUVA ÇOCUĞU~~

**ÇOCUK
YUVASINDA
YETİŞEN ÇOCUK**

#dogrusozluk

ÇOCUK YUVASINDA YETİŞEN ÇOCUK

“Yuva çocuğu”, toplum gözünde şiddete eğilimli, yaramaz, ahlaken düşkün, ötekileştirilmeye mahkum bir çocuktur.

Basının elinde ise, reyting malzemesi haline getirilmiş bir oyuncak, olumsuz klişelerle dolu, çoğaltılabilen bir modeldir. “Yuva çocuğu” ile eşleştirilen bu olumsuz sıfatlar, gerçekleri karalayarak bugüne kadar zihinlerimizde çoktan yer etmiş karanlık bir etikettir.

“Çocuk yuvasında yetişen çocuk” ise, çeşitli sosyo-ekonomik nedenlerle kendi ailesi yanında korunup bakılamayan, devlet koruması altında büyüyen çocuktur. Onun da hayalleri, dostları ve önünde uzanan aydınlık bir geleceği vardır; olmalıdır. Tıpkı tüm çocuklar gibi...

~~EVLATLIK~~

**EVLAT
EDİNİLEN**

#dogrusozluk

EVLAT EDİNİLEN

“Evlatlık”, çocuğu bir “mal” olarak tanımlar. Bu sözcük, aile içine sonradan dahil olduğunu çocuğa ve ailenin çevresine her zaman hatırlatır. Çocuğu dışarıda tutan, içeriye bütünüyle almayan bir sözcüktür. Bir türlü tam evlat olamama halini ayakta tutar.

“Evlat edinilen” ise, Doğru Sözlük’te yerini almalıdır çünkü çocuğu kucaklar, benimser ve evlat yerine koyar.

~~KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUK~~

**KORUNMAYA
İHTİYACI OLAN
ÇOCUK**

#dogrusozluk

KORUNMAYA İHTİYACI OLAN ÇOCUK

Çocuk korunmaya muhtaç değildir. Çünkü korunma onun en doğal hakkıdır. Tıpkı sevgiye muhtaç olmadığı gibi... Çünkü sevilmek çocuğun en doğal hakkıdır.

“Korunmaya muhtaç çocuk” kavramı ise, bu doğal hakkı her çocuğun elinden alır; acizlik belirtir. Bu sözcük yerine “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” kalıbını kullandığımızda, muhtaçlık kavramı üzerinden değil, hak temelli bir yaklaşım üzerinden aşama kaydedebileceğiz.

~~YETİM HANE~~

ÇOCUK EVLERİ SİTESİ
EV TİPİ SOSYAL HİZMET BİRİMLERİ
YETİŞTİRME YURDU
ÇOCUK YUVASI

#dogrusozluk

ÇOCUK EVLERİ SİTESİ / EV TİPİ SOSYAL HİZMET BİRİMLERİ / YETİŞTİRME YURDU / ÇOCUK YUVASI

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde babası ölmüş çocuklar için "yetim", yetimlerin yaşadıkları kurumlara da "yetimhane" denilmektedir. Devlet korumasında yaşayan çocuk ve gençler yalnızca babası ve annesi hayatta olmayan çocuklar değil, aynı zamanda ailenin ekonomik yetersizliği, ihmal ve istismarı gibi çeşitli nedenlerle, kendi ailesi yanında korunup bakılamayan çocuklardan oluşmaktadır. Günümüzde "yetimhane" sözcüğü yerine bu özelliklerdeki binlerce çocuk ve gencin yaşadığı "çocuk evleri sitesi", "ev tipi sosyal hizmet birimleri", "yetiştirme yurdu", "çocuk yuvası" isimlerini kullanmak daha doğru bir seçimdir.

~~ÇOCUK VERME~~

ÇOCUĞU
EVLAT
EDİNDİRME

#dogrusozluk

ÇOCUĞU EVLAT EDİNDİRME

“Çocuk verme”, bir çocuğu evlatlık olarak verme ile aynı anlama gelir. Çocuğu ailenin bir bireyi gibi görmeyen ve dışlayan “evlatlık” sözcüğü başlı başına hatalı bir kullanımken, bu kalıpta çocukların bir meta gibi alınıp verilmesi anlamı çıkmaktadır. Bu çocukların yaşadığı kuruluşlarda çalışan görevlilerin veya evlat edinmek üzere başvuran ailelerin bile zaman zaman farkında olmadan kullandığı “çocuk verme” kalıbı yerine “çocuğu evlat edindirme”yi kullanalım.

~~YUVADAN ÇOCUK ALMA~~

EVLAT EDİNME

KORUYUCU

AİLE OLMA

#dogrusozluk

EVLAT EDİNME & KORUYUCU AİLE OLMA

Devlet korumasında büyüyen çocuk ve gençlerin ailenin bir parçası olmalarını sağlamalıyız. Bunun için ilk başta kullandığımız sözcükleri değiştirmeliyiz.

“Yuvadan çocuk alma” ifadesi ne kadar yanlışsa, “evlat edinme” ve “koruyucu aile olma” o kadar doğru kullanımlardır. Aynı şekilde çocukların korunması, bakımı, psiko-sosyal gelişimi ve eğitimine olumlu katkılar sağlayan benzer bakım modelleri olan “misafir aile” ve “sosyo-ekonomik destek” de öyle...

~~GERÇEK ANNE - BABA~~

**BİYOLOJİK
ANNE - BABA**

#dogrusozluk

BİYOLOJİK ANNE - BABA

Velayet davası haberlerinde çoğu zaman “biyolojik anne-baba” yerine “gerçek anne-baba” ifadesinin kullandığını görürüz. Oysa devlet korumasındaki çocuk ve gençler için onları ailenin bir bireyi olarak benimseyen, özen yükümlüğünü üstlenen ve hayatları boyunca onlara destek olan koruyucu aileler de “gerçek anne-baba” olarak kabul edilir. Bu nedenle bu tür haberlerde somut bir ayırım yapabilmek ve ortak iletişim dilini güçlendirmek için en doğru sözcük kullanımı, mevzuatlarda da geçtiği gibi, “biyolojik anne-baba” olacaktır.

~~ÇOCUK ESİRGEME YURDU~~

ÇOCUK YUVASI

YETİŞTİRME YURDU

ÇOCUK EVLERİ SİTESİ

EV TİPİ SOSYAL HİZMET BİRİMLERİ

#dogrusozluk

ÇOCUK YUVASI / YETİŞTİRME YURDU / ÇOCUK EVLERİ SİTESİ / EV TİPİ SOSYAL HİZMET BİRİMLERİ

2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuş olup Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün tüm görevleri bu bakanlığın altında tanımlanmış ve SHÇEK isminin kullanımına yasa ile son verilmiştir. Bugün haberlerde “Çocuk Esirgeme Yurdu” olarak sık sık karşılaştığımız hatalı kullanımları önlemek için ya yasanın yaygın dile uyumlu hale getirilmesi gerekiyor ya da dil dönüşümünün etkin bir şekilde sağlanması... Çünkü artık SHÇEK'in çocuklara yönelik hizmet veren kuruluşlarının karşılığı, bakanlık bünyesinde hizmet veren “çocuk yuvası”, “yetiştirme yurdu”, “çocuk evleri sitesi”, “ev tipi sosyal hizmetler birimleri”dir.

~~FUHUŞ~~

**ÇOCUĞUN
CİNSEL
İSTİSMARI**

ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI

Çocuk ve fuhuş sözcüklerinin yan yana kullanılması ne etiğe, ne de hukuka uygundur. “Fuhuş yaptırılan genç kızlar” veya “fuhuşa teşvik edilmiş çocuklar” gibi kalıplar yerine, “cinsel istismara uğramış çocuklar” demeliyiz. Çünkü Türk Ceza Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu’na göre kişi 18 yaşından önce ergin olsa da çocuk sayılmaya devam eder. 18 yaş altındaki bireylerin fuhuşa yönlendirildiği her vaka başlı başına “çocuğun cinsel istismarı” anlamına gelmektedir. Bu da yalnızca suç değil, aynı zamanda ciddi bir toplumsal ahlak sorunudur.

“Fuhuş” sözcüğünün reytinginin yüksek olması, tacize uğrayan çocukların psikolojik ve fiziksel travmalarını gölgede bırakmakta, bu suçu kavramsal olarak zihnimizde normalleştirmektedir. Organize suç ve insan ticareti kapsamına giren bu tür vakalarda konuyu ele alarak kitlelere duyurmaya çalışan basın mensuplarının, halihazırda ciddi bir örselenme yaşamış çocuklara yönelik olumsuz algılara yol açan rencide edici sözcükleri ve kalıpları kullanmamaları gerekir. Yaşadıkları olumsuzluklardan derin yaralar almış çocukların bilinçlerini, bir de kullandığımız dil ile yaralayarak, onların hayata yeniden tutunmasının önünde engel olmayalım.

SABANCI VAKFI
HİBE PROGRAMLARI
KAPSAMINDA DESTEKLENMEKTEDİR